

Regeringens arbete för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter

Regeringen stärker arbetet för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter

Under senare år har många reformer genomförts som stärkt hbtq-personers rättigheter. Den i grunden positiva samhällsutvecklingen som skett när det gäller dessa frågor har troligtvis bidragit till att situationen för hbtq-personer i Sverige är förhållandevis bra i jämförelse med många andra länder i världen. Det finns dock alltså brister när det gäller hbtq-personers situation i Sverige, inte minst när det gäller transpersoners situation. Reformarbetet måste därför fortsätta för att hbtq-personer ska kunna leva ett liv där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras. Regeringens arbete bedrivs sedan 2014 med utgångspunkt i strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Strategin har lagt grunden för ett långsiktigt arbete inom de befintliga fokusområdena som omfattar våld, diskriminering och andra kränkningar, unga hbtq-personer, hälsa, vård och sociala tjänster, privat- och

familjeliv, kulturområdet samt det civila samhället. Strategiska myndigheter har utsetts. Därtill har insatser även vidtagits inom andra områden såsom migrations- och asylområdet.

Regeringen avser nu att komplettera strategin med en handlingsplan för att ytterligare förstärka arbetet för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter. En handlingsplan syftar till att komplettera och kraftsamla arbetet. De förslag som har lämnats av Statskontoret vid utvärderingen av strategin 2016 och i betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) kommer att beaktas i detta arbete. Regeringen har även en dialog om handlingsplanens innehåll med organisationer som företräder hbtq-personers lika rättigheter, liksom med de strategiska myndigheterna.

Här följer några aktuella exempel på lagstiftningsarbete:

En modern lagstiftning för att ändra det kön som framgår av folkbokföringen

Under förra mandatperioden tog regeringen flera initiativ för att få en modern lagstiftning för ändrad konsttillhörighet på plats. Den 30 augusti 2018 fattade regeringen beslut om en lagrådsremiss innehållande förslag till ny lagstiftning. Lagrådet avstyrkte dock regeringens förslag. Regeringen beslöt därefter att inhämta nödvändigt beredningsunderlag för att arbeta fram ett reviderat lagförslag. Bland annat gavs två utredare i uppdrag att analysera och beakta de synpunkter som Lagrådet lämnat i sitt yttrande. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2020.

Regeringens högt ställda ambitioner om att ge transpersoner makt över sina liv och sin identitet kvarstår.

Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet

I maj 2020 röstade riksdagen för regeringens lagförslag i propositionen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (prop. 2019/20:131). Förslagen innebär bl.a. att det ska införas en ny särskild straffskärpningsgrund som innebär att det vid bedömningen av straffvärdet ska ses som en försvårande omständighet om ett motiv för brottet varit heder. Det ska också införas ett nytt brott, barnäktenskapsbrott, som innebär att det är straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Straffet är fängelse i högst fyra år. Vidare införs ett utreseförbud som ska skydda barn från att föras utomlands för att ingå barnäktenskap eller könsstympas. Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2020.

I propositionen uttalas att de heteronormativa föreställningarna, som hedersrelaterat våld och förtryck är kopplat till, innebär att hbtq-personers sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck betraktas som ett hot mot familjens heder. Hbtq-personer kan utsättas för samma typ av hedersrelaterat våld och förtryck som andra unga men specifikt förekommer även s.k. omvändelseförsök. Det kan t.ex. innebära att familjemedlemmar eller släktingar försöker få personer att bli heterosexuella, t.ex. genom att hitta en lämplig partner och tvinga dem att ingå äktenskap. Hbtq-personer är därför en utsatt grupp i hederssammanhang.

En modernisering av föräldraskapsrätten

Regeringen bedriver ett aktivt arbete för att den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen – med utgångspunkt i barnets bästa – ska vara jämlik, modern och anpassad till olika familjekonstellationer. En viktig

utgångspunkt är att den föräldraskapsrättsliga regleringen inte utan tungt vägande skäl bör skilja på personer beroende på kön eller sexuell läggning. Den 27 februari 2020 tillsatte regeringen en utredning om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige (dir. 2020:19). Syftet är att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2021.

Vidare har en statlig utredning lämnat flera förslag i syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern föräldraskapsrättslig reglering. Utredningen har bl.a. föreslagit att det ska införas en föräldraskapspresumtion motsvarande den faderskapspresumtion som finns i dag. Detta innebär att om modern vid ett barns födelse är gift med en

kvinnor eller registrerad partner, ska hennes make eller registrerade partner automatiskt anses som barnets förälder. Utredningens förslag bereds nu i Regeringskansliet.

Utökade möjligheter till ledighet med föräldrapenning för regnbågsfamiljer

Föräldraförsäkringen gör det möjligt för de allra flesta familjer att kombinera familjeliv, föräldraskap och arbetsliv. Familjer ser dock olika ut och har olika behov. Nuvarande regelverk kan innebära begränsningar för vissa familjekonstellationer, t.ex. vissa regnbågsfamiljer. Utredningen om en modern föräldraförsäkring lämnade förslag på hur fler familjekonstellationer ska kunna använda föräldrapenningen. Sedan den 1 juli 2019 är möjligheterna att överlåta föräldrapenning utvidgade. En förälders sambo kan få föräldrapenning och vara föräldraledig utan krav på tidigare äktenskap eller gemensamma barn med föräldern.

Utredningen har även förslagit att 60 dagar med föräldrapenning, inom ramen för en helt ny modell för föräldraförsäkringen, ska kunna överlåtas på någon annan försäkrad utan krav på t.ex. sammanboende. Förslaget bereds inom Regeringskansliet.

Andra exempel på aktuella insatser för att stärka hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter

Arbetet för att stärka hbtq-personers lika rättigheter sker även genom en rad regeringsuppdrag till myndigheter.

Hbtq-strategiska myndigheter
Diskrimineringsombudsmannen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Statens kulturråd är sedan 2014 hbtq-strategiska myndigheter. 2018 utsågs även Migrationsverket, Statens skolverk och Jämställdhetsmyndigheten till strategiska myndigheter.

Regeringen har i juni 2020 utsett Polismyndigheten och Barnombudsmannen till nya hbtq-strategiska myndigheter. Därmed stärks dessa myndigheters förutsättningar för ett långsiktigt och kontinuerligt arbete för att främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter.

Icke-binära i enkäter och undersökningar

Regeringen beslutade i juni 2020 att ge Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att sprida och förvalta det kunskapsstöd som myndigheten tagit fram inom det tidigare uppdraget om inkludering av transpersoner i enkäter och undersökningar. I uppdraget ingår även att ge stöd åt offentliga aktörer vid tillämpning av kunskapsstödet.

Uppdrag om barn och unga med transexfarenhet

Barnombudsmannen har sedan juni 2019 regeringens uppdrag att inhämta erfarenheter från barn och unga om frågor som rör könsidentitet och intersexvariationer. Erfarenheterna ska samlas och spridas så att de kan utgöra ett stöd för anhöriga och barn och unga med transexfarenheter. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2021.

Kunskapsstöd för vård och behandling vid intersexuella tillstånd

Socialstyrelsen har tagit fram ett kunskapsstöd till hälso- och sjukvårdens profession om vård och behandling vid intersexuella tillstånd. Socialstyrelsen har även tagit fram information och stödmaterial till patienter och anhöriga samt gjort en rättslig analys av barns rätt till information om sin medicinska historik.

En öppen och inkluderande skola för hbtq-personer

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har fortsatt i uppdrag att genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer.

Mötesplatser för unga hbtq-personer

I augusti 2019 fick MUCF i uppdrag

att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer. Uppdraget ska slutredovisas den 1 mars 2021.

Stöd till brottsofferjour för hbtq-personer

Socialstyrelsen har i uppdrag att fördela medel till organisationer som arbetar för att utveckla brottsofferverksamhet riktad till hbtq-personer som utsatts för våld i en nära relation.

Stöd till organisationer med anledning av Covid-19

Den 30 april 2020 beslutade regeringen om en förordning för att fördela 100 miljoner kronor till ideella organisationers arbete för att möta ökad utsatthet med anledning av utbrottet av Covid-19. Pengarna ska bland annat gå till organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer samt organisationer som arbetar med våldsutsatta hbtq-personer.

Utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen i Östergötlands län har regeringens uppdrag att stärka statliga och kommunala verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck som bl.a. drabbar hbtq-personer. Länsstyrelsen har bland annat etablerat en nationell stödtelefon som vänder sig till yrkesverksamma i behov av vägledning i ärenden kring hedersrelaterat våld och förtryck. Sedan 2018 ingår i uppdraget att stödja enskilda yrkesverksamma och nationella myndigheter i deras arbete med frågor som rör barn och vuxna som är utsatta, eller riskerar att utsättas, för hedersvåld m.m. Uppdraget utgår från regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor där hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade relationer m.m. ingår.

Asylsökande hbtq-personer

Personer som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck har rätt till skydd i Sverige. Migrationsverket har haft flera uppdrag för att bl.a. säkerställa rättslig kvalitet i ärenden där hbtq-skäl framkommit och kompetens för att kunna göra bedömningar av sådana ärenden. Som en följd av att Migrationsverket utsågs till hbtq-strategisk myndighet 2018 identifierades utvecklingsbehov av kvalitet i utredning och beslutsfattande i asylärenden, trygghet och tillgång till nätverk i boendet samt bemötande i alla ärendekategorier. Myndigheten har under 2019 vidtagit åtgärder för att avsluta systemet med hbtq-specialister och gå över till att all prövningspersonal svarar för kvaliteten i hbtq-ärenden.

Dialog med Riksidrottsförbundet

Regeringen har en fortsatt dialog med Riksidrottsförbundet om transpersoners situation inom idrotten i syfte att diskutera hur idrotten kan motverka diskriminering och förutsättningarna för ett mer medvetet normkritiskt förhållningssätt som identifierar, problematiserar och utmanar föreställningar om manligt och kvinnligt. Riksidrottsförbundet har även påbörjat ett arbete med att röja undan systemfel och hinder för binära och ickebinära transpersoner att idrotta.

Uppdrag att lämna förslag på utvidgning av målgruppen för den nationella stödtelefonen för våldsutsatta

Uppsala universitet (Nationellt Centrum för Kvinnofrid, NCK) har haft i uppdrag att fortsatt driva, stärka och utveckla den verksamhet med en nationell stödtelefon för våldsutsatta som bedrivs av NCK. I uppdraget ingick bland annat att lämna

förslag på hur verksamheten med den nationella stödtelefonen kan utvecklas till att också omfatta våldsutsatta män och pojkar samt personer som identifierar sig på annat sätt än som kvinna eller man, flicka eller pojke. NCK har lämnat förslag på att inrätta en pilotverksamhet. Förslaget bereds inom Regeringskansliet.

Uppdrag avseende befolkningsundersökningen om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Folkhälsomyndigheten redovisade i mars 2020 resultaten från den första svenska befolkningsundersökningen om SRHR där frågan om sexuell identitet och transerfarenhet har ställts.

Generellt visar resultaten att det finns skillnader i olika SRHR-utfall bland hbtq-personer. Sexuell identitet och kön har betydelse för upplevelser och pro-

blem i sexlivet, utsatthet för sexuella trakasserier, övergrepp och våld och erfarenheter av sex mot ersättning.

Suicidprevention med fokus på transpersoner

Folkhälsomyndigheten har genomfört en fördjupningsstudie och fördelat medel rörande psykisk hälsa och suicidprevention riktad till transpersoner. I fördjupningsstudien lämnas förslag på insatser som kan minska den psykiska ohälsan samt förebygga suicid hos transpersoner.

Bättre bemötande och kunskap vid kommuner och regioner

Socialstyrelsen har i uppdrag att fördela medel till kommuner och regioner som avser att öka kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation. Syftet är

att främja hbtq-personers rättigheter och möjligheter i kontakten med kommuner och regioner.

Kartläggning av hbtq-personers arbetsmiljö

Regeringen har gett Myndigheten för arbetsmiljökunskap i uppdrag att kartlägga hbtq-personers organisatoriska och sociala arbetsmiljö. Ett särskilt fokus ska vara på transpersoners arbetsmiljö. I uppdraget ingår att sprida kunskapsmanstämningen så att den kan utgöra ett stöd för arbetsgivare samt skyddsombud och andra förtroendevalda på arbetsplatser.

Fotograf omslag: Oscar Bjarnason/Folio Images

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress Fredsgatan 8,
Stockholm